

ПУБЛІКАЦІЇ

ПІСНЯ, ЩО ВРЯТУВАЛА ЖИТТЯ

(З життяпису роду Рильських)

Рильські належали до старого роду української шляхти, який колись значною мірою сполонізувався. Тільки батько поета Максима Рильського, відомий культурний діяч і етнограф Тадей Розславович Рильський (1841—1902 рр.) разом з своїми однодумцями, насамперед істориком Володимиром Антоновичем, з'ясував своє родове коріння, усвідомив свою належність до України і став у ряди борців за її кращу долю. Згадуючи про минуле свого роду, він видрукував на сторінках журн. "Київська старовина" статтю про чудесну пригоду, яка сталася з його прапрадідом Ромуальдом і яку зі слів останнього записав його син (дід Тадея Рильського) — Федір*.

Прапрадід Максима Рильського — Ромуальд народився у с. Соколівці на Уманщині. Він навчався в Умані у школі уніатських ченців — василіян, співав у церковному хорі. Коли вибухнула 1768 року Коліївщина, під час якої хвиля народної помсти за гріхи польських панів та єврейських орендарів вдарила місцевих поляків та євреїв, не милуючи й багатьох українців, небезпідставна тривога охопила Умань. Не чекаючи, поки повстанці Максима Залізняка та Івана Гонти візьмуть Умань, 14-річний Ромуальд разом з своїм братом Антонієм тікають з міста. Та незабаром Ромуальда спіймали гайдамаки, посадили у льох, а потім повели на розстріл. Далі надаємо слово самому Ромуальду:

"...Мені зав'язали очі і прив'язали до стовпа. У цей час, коли у мене ще були вільні руки, я перехрестився, віддаючи душу мою Богу.

І дійсно, я відчув дію чудесного його заступництва.

"Чекайте, я вам щось скажу", — закричав я.

Старший з козаків, наліючись, мабуть, що я відкрию який-небудь скарб, звелів розв'язати мені очі. Тоді, за натхненням Провидіння, я почав співати русинську пісню, котру я співав у церкві у василіян:

М. Т. Рильський. (19.III 1895 — 24.VII 1964)
Фото. 1960.

* Рильський Т. Р. Рассказ современника в приключениях с ним во время "Колывишны" // Киевская старина. — 1887. — № 1. — С. 51 — 64.

“Пречистая Діво — Мати руського краю”. Я повторював її без перерви декілька разів. Пісня так зворушила старшого козака, що сльози в нього ринули з очей. Він звелів відв’язати мене від стовпа і сказав:

“Шкода його губити; візьмемо собі його за дячка, нехай вам у церкві співає”.

Він звелів проспівати ще раз пісню, погладив мене по голові і рекомендував бути вірним. Я обіцяв, дякуючи за помилування. Громада запитала козака, що робити з іншими, що залишилися у льоху... Тоді козак наказав всіх ув’язнених звільнити, сказавши при цьому: “Напились мо, вже доволі крові, пустити й тих, та нехай йому подякують, що піснею глас їх од смерті”.

Розповідь про це чудесне поряткування з благоговінням передавалася з уст в уста Рильських. Батько поета видрукував спогади Ромуальда і подав до них текст і ноти пісні...

Працюючи у польських архівах нам вдалося виявити у Держархіві Кракова, у фонді відомого польського історика першої половини XIX ст. Амброжія Грабовського (№ Е. 122, арк. 240) ще один варіант цієї пісні. Сподіваємося, що нашим читачам буде цікаво прочитати обидва варіанти пісні, яка врятувала життя предку славетного поета.

Юрій МИЩИК

Клів

Варіант пісні у виданні Т. Р. Рильського

Пречистая Діво, Мати руського краю.
 На небесі і на землі Тя величаю.
 Ти грішників з тяжкої муки
 Через свої збавляєш руки,
 Не дай пропасти!
 Тобі всі святії служать, родице Бога,
 І ми грішні славим тебе всі якомога,
 Щільним серцем. Нехай мило
 Тобі служить душа, тіло,
 Мати чистая!
 Хто невдячен ласки твоєї, скажи которий
 З-під каміння для збавлення йдуть до гори?
 Темних, хорих і ломних
 Очишаєш там притомних —
 Прошу ж, і мене
 Май в бачності і милості вірного слугу,
 Не дай мені упадати в великую тугу.
 Скажи-ж тепер — коли б знати:
 Що з грішником будеш ділати.
 Пані ласкава!
 Утікающих к Тобі во всякой потреби
 Знаєш і їх вспомагаєш, хотя й живеш у небі.
 Не выпускай же навіки
 З Твоей пресвятой опіки
 Мене грішного!
 Подай руку в тяжкій біді і утрапеню,
 Даруй ласку просящему мені ку збавленню.
 Рятуй, всім нам оборона,
 Просить тя наша корона,
 Яко цариці!
 З Сином Твоїм возлюбленим буди ласкава,
 Которому нех з Тобою поклон, честь і слава
 Во вік віків не перестане,
 Поки цього світа стане —
 Од всіх слуг твоїх!

Варіант пісні у записі А. Грабовського

Пречистая Діво, Мати Руського краю,
 На небесі і на землі Тя величаю.
 Ти грішника з тяжкої муки
 Через свої збавляєш руки,
 Не дай пропасти!
 Тобі всі святії служать, родице Бога,
 І ми грішні служим Тобі всі якомога,
 Чистим серцем. Нехай мило

Тобі служить наше тіло,
 Панно чистая!
 Утікаючимся до тебе у всякій потребі
 Знаю, що утвердиш нас, всіх вірних, яко у небі.
 Не випускай нас навки
 З Твоєї пресвятої опіки
 І мене грішного!
 З Підкаменя для збавіння йдуть до гори.
 Темних, хорих і уломних
 Очишаєш там притомних
 Прошу ж і мене!
 Подай руку в тяжкій біді і утрапеню,
 Даруй ласку просящому нам ку збавленю
 Буди всім нам оборона [...]]
 З Сином Твоїм любимим буди ласкава,
 Которому нех з тобою вся честь і слава.
 [...]]
 Поки всього світа стане —
 Од всіх слуг твоїх!

(Журн. "Кур'єр Кривбасу",
 № 29, 1995)

* * *

З скарбниці перлин української поезії ХХ століття, приурочених до свята св. Юрія (Георгія)*

СВЯТИЙ ЮРІЙ

Націє, народжена з огня,
 Націє великая, молись, —
 Яснозбройний Юрій, як колись,
 Осідлав могутнього коня.
 Гуркіт скель ляка малі серця,

Розбігається отрутна мля
 Від проміння дивного лиця.
 Націє, народжена з огня,
 Ось прийшов твій Юрій, мов воскрес,
 Стримує могутнього коня,
 Простягає руку до небес.

Юрій Діло,
 Львів

СОБОР

Вірности аж до крови дав нам
 примір святий Юрій Побідносець.

Митрополит Андрей

Внизу біда яриється злом,
 Торгується глупота й зрада,
 Вгорі ж побідний Юр списом
 Прохромлює в'юнкого гада.

Дарма. Над тишею склепінь,
 Де вічність Божа тайно спіє,
 Росте нестримно в височинь
 Панцероносний брат Софії.

І гад конає і сичить,
 І на той сик його безсилий
 Нечиста сила верещить,
 Розлючена нечиста сила.

Він стереже нагорний храм —
 Ковчег невпинної обнови,
 Твердиною вірности вікам,
 Твердиною вірности до крови.

І знов чаїться до часу,
 І знов майструє маски й назви,
 Щоб саявну затінить красу й
 Стигматами розквітлі язви.

І ось кад суетою днів,
 Де марно колоточ ловити,
 Горить любови ярий гнів,
 І хрест меча, і меч молитви.

І в смуті лютої пори,
 І в гострих блискавицях бурі —
 Над містом тьмяним, уторі,
 Панує Переможень-Юрій.

1938. Євген Маланюк

* Весняне свято на вшанування св. Юрія (Георгія) переважна більшість християн в Україні урочисто відзначає 6 травня